

Nr 306.

Av herrar **Svensson** i Krokstorp och **Eliasson**, om vissa ändringar i vattenlagen.

Det skydd för fiskens fria gång och för naturens särprägling inom vissa områden som finnes inrymt i vattenlagen är mycket ofullständigt.

Då denna lag bygger på såväl formell som teknisk prövning av de ärenden i fråga om vattnets avledande och utnyttjande, vilka under olika former skola underställas vattendomstolarna, bör lagen kompletteras för att bättre tillgodose nyssnämnda skydd.

Vandringsfisken — ål och lax — är för sin fortplantning och utveckling beroende av vandrigen mellan salt och sött vatten. För att den skall kunna taga sig in i och ut ur sötvattnet måste möjlighet föreligga till fri gång i första hand i de vattendrag, som mynna ut i havet, därtill kräves rörelsefrihet inom hela nederbördsområdet. Därutöver är det av betydelse att regleringen av sjöar och vattendrag hålles inom vissa icke allt för vida gränser så att framför allt under lektiden, speciellt för laxfiskarna, icke lekplatserna torrläggas. Vidare måste hänsyn tagas till att vissa fisksorter äro synnerligen känsliga för vattnets förorening.

För underlättande av fiskens fria gång skulle stora fördelar kunna vinnas genom att regleringsdammar i samband med kraftverksbyggen icke förlades direkt vid forshuvudet utan flyttades så långt ovanför själva fallet att dammanläggningen bleve placerad i lugnvatten, varifrån det för kraftgenereringen erforderliga vattnet leddes i en särskild kraftkanal till stationsbyggnaden. Det hittillsvarande systemet med laxtrappor eller utskov vid själva fallhuvudet eventuellt båda delarna har i praktiken visat sig ineffektivt, då fisken är alltför vanebunden för att använda sig av laxtrapporna och endast i undantagsfall förmår att forcera den starka motströmmen i utskovet. Helt annorlunda skulle det ställa sig med ett utskov i lugnvatten, där man kunde inskränka sig till en obetydlig klackanordning för att erhålla nödig kontroll över vattenfördelningen mellan kraftkanalen och vattendragets fria ådra.

I fråga om vattenregleringen bör varje flodsystem behandlas som en enhet och domstolarna beredas möjlighet att pröva föreliggande ansökningar, stämningar, besvär och underställanden, som beröra vattenregleringar eller vattenavledningar, såsom en integrerande del av hela det berörda flodsystemets reglering. Med nuvarande bestämmelser kan avtappning pågå vid ett regleringsställe samtidigt som svåra översvämningar härja längre ned inom

samma flodsystem. Detta inträffade t. ex. för några år sedan i Emån, då tappning inför den väntade vårfloden pågick vid regleringsdammarna inom åns nederbördsområde på det smäländska högländet, samtidigt som svåra översvämningar härjade de lågt belägna markerna inom Högsby och Fliserheds socknar. Enbart någon veckas förskjutning i tappningarna inom det övre nederbördsområdet, hade vid det tillfället avsevärt minskat skadegörelsen inom det sistnämnda området.

För fisket skulle en systematisk reglering vara av oskattbart värde, men även för naturskyddet är häftiga växlingar i vattenföringen till stort men. Ännu mera gäller detta vattenföroreningen. En särskild kommitté arbetar för närvarande med denna fråga, men oberoende härav finnes det åtgärder, som omedelbart skulle kunna vidtagas, för att begränsa skadegörelsen genom vattenförorening. Vid avledandet av såväl kloakvatten som industriellt avloppsvatten skulle skadeverkningarna i hög grad kunna begränsas genom klassificering av det förorenade vattnet, så att starkt förorenat vatten icke blandas med sådant av mera ofarligt slag t. ex. ytvattnet. Det torde redan finnas platser där detta förfaringsätt praktiseras med en icke oväsentlig framgång. Ett förhållande av stor betydelse att beakta i detta sammanhang är relationen mellan arealen fastmark och sjöarealen inom ett flodsystem. Vi vilja som exempel nämna tvenne områden: dels Fyrisån med en totalareal i fråga om nederbördsområde av 1 960 kvkm, varav endast en begränsad areal är sjöar, 45 kvkm eller 2,3 %, samt dels Nyköpingsån med 3 623 kvkm resp. 500 kvkm eller 14 % sjöar, vilket är relativt mycket. Det torde vara uppenbart att torrläggning resp. vattenavledning från den förstnämnda ån medför ojämförligt mycket större ingrepp i såväl växt- som djurlivet än motsvarande åtgärder inom den sistnämnda.

Ytterligare ett problem, som inom den närmaste tiden kommer att få ökad betydelse, sammanhänger med föroreningen i själva havsbandet genom såväl kloakvatten som industriellt avloppsvatten. I huvudsak gäller i detta sammanhang likartade förhållanden i fråga om klassificering som för vattendragen. Det svårast förorenade vattnet bör avskiljas för rening resp. avdunstning på väl skyddade platser och icke tillåtas att rinna resp. pumpas ut i havet. I flera fall torde en sådan anordning icke behöva medföra någon ekonomisk förlust för sökanden av rätt att utsläppa avloppsvatten, då föroreningarna i och för sig representera återvinnbara värden.

Föroreningen av vattnen har redan tagit en oroväckande omfattning, och ett snabbt ingripande är påkallat för att rädda stora värden från ytterligare förstörelse såväl i fråga om fisken som i fråga om naturskyddet.

Med anledning av det ovan anförda hemställa vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag snarast möjligt om ändring och komplettering av vattenlagen i sådan riktning att

a) vid reglering av vattendrag genom dammar eller andra anordningar dessa icke placeras i eller intill själva forshuvudet utan i lugnt vatten uppströms fallet eller forsarna och att i anslutning härtill lämpliga utskov ordnas för fiskens fria gång,

b) vid utarbetandet av hushållsplaner i samband med vattenreglering eller vattenavledning resp. invallning dessa hushållsplaner prövas med hänsyn till vattenföringen inom hela det därav berörda nederbördsområdet, varvid särskild hänsyn bör tagas till att starka variationer med korta tidsintervaller undvikas,

c) vid dikning, torrläggning av mark och vattenavledning dessa bedömas icke enbart till nyttan och skadan utan även med hänsyn till relationen mellan nederbördsområdets storlek och där inom befintliga sjöar, som kunna verka utjämnande på vattenföringen,

d) vid prövning av mål rörande avledandet av kloakvatten och industriellt avloppsvatten undersökning verkställs, huruvida och i vilken utsträckning klassificering av det förorenade vattnet kan äga rum och det svårast förorenade bliva föremål för särskild behandling,

e) vattendomstolarnas förprövningsrätt utvidgas i anslutning till ovanstående förslag till bestämmelser och domstolarna kompletteras i fråga om tekniska ledamöter så att nödig sakkunskap står till förfogande för målens handläggning,

f) vattenöverdomstolen utvidgas med tekniska ledamöter, så att sakägare vid överklaganden tillförsäkras möjligheter att få sina ärenden prövade ur teknisk synpunkt även i högre instans.

Stockholm den 27 januari 1954.

Sven Svensson
i Krokstorp.

Rolf Eliasson.